

РЕЦЕНЗИЯ

От проф.д-р **ЕМИЛИЯ КРЪСТЕВА КОЛАРОВА-ГИДИШКА**

НМА „Проф. П.Владигеров”

Катедра „История на музиката и етномузикология” при ТКДФ

Научна специалност „Музикознание и музикално изкуство”

Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”

на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен

„доктор“

по професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”

с кандидат

РОСТИСЛАВА ВИКТОРОВНА ПАШКЕВИЧ

Докторант на самостоятелна подготовка

в докторска програма „Музика”, НБУ

Съвременната социокултурна ситуация формира нови стереотипи в човешкия поведенчески модел и налага търсенето на адекватни методологически и педагогически подходи в сферата на образованието. Важна част от тази обща стратегия е огромната като диапазон и разнолика като проявление тема за музикалното обучение и методиката на преподаване. Днес нейните научно-изследователски топови обхващат както изградените вековни европейски традиции, така и тенденциите в други много по-млади култури по света. Значимостта на тази проблематика – възпитанието чрез музика, имащо пряка връзка с качеството на човешкия живот, без съмнение е стимул за педагози и изследователи да анализират, експериментират, обобщават и прогнозираят развитието на процесите в търсене на оптимални резултати в дадената сфера. Представеният за рецензиране труд „Иновативен метод за преподаване на музика в музикално-театралната програма на Tshwane University of Technology – ЮАР” разширява периметъра на активно обговаряния и обсъждан на световни и национални форуми въпрос за целите и задачите на музикалното обучение, като запознава с университетската практика в една далечна и различна от европейската социокултурна среда. В този смисъл самият избор на тема се откроява със своята актуалност и значимост.

Дисертационното изследване на Ростислава Пашкевич се отличава с ясно заявената си теоретико-практическа насоченост. В рамките на четири глави с Увод и Заключение (общо 115 стр., включително 87 библиографски източници) докторантката се концентрира върху една специфична област от обучението на студентите в ТУТ, където преподава от 1999г., а от 2011 е програмен координатор и лектор. Избирайки като отправна точка на научния си труд жанра на музикалния театър (мюзикъл), тя целенасочено изгражда и логично аргументира своята теза за неговата стимулираща роля в процеса на обхватно теоретично обучение и на активизиране интереса на южноафриканските студенти към музиката като цяло. На с.6 от Увода Р.Пашкевич отчетливо позиционира обекта на изследването си – „образованието по музика в ЮАР и въведените иновативни методи на преподаване в музикално-театралната програма в ТУТ”. Предмет на анализ са отделните програми и методи на обучение, които са използвани от докторантката във връзка с работата ѝ като преподавател, както и авторския ѝ мюзикъл „Кралят на джунглата“. Макар че целите и задачите на дисертационния труд не са формулирани в Увода специално, те ясно проличават при последователното и етапно разкриване в дисертационния текст на специфичните интердисциплинарни подходи и тяхното систематично прилагане в процеса на обучението на бъдещите артисти за музикален театър (втора, трета и четвърта глави). На с.72 авторката отбелязва, че нейната практическа задача като цяло е една – „да се обучат студенти, които могат да четат на едно базисно ниво музикален текст във формата на песен”. Т.е. представеният метод е насочен към изграждане на пълноценни теоретични знания и тяхното усвояване и приложение чрез точно подбран подходящ за целта дуетен и ансамблов репертоар от известни мюзикъли.

Иновативността на авторския метод на Р.Пашкевич за преподаване на музика в музикално-театралната програма на Tshwane University of Technology (а с това и на научната идея на изследователския ѝ труд) би останала до голяма степен неизяснена без анализ на съвременния социокултурен контекст, в който този метод се осъществява – Република Южна Африка. В съзнанието на европейска държавата се свързва както с вековното колониално робство до средата на XX век и политиката на апартейд, така и с името на една от най-влиятелните личности в борбата за свободен и демократичен свят – Нелсън Мандела (1918-2013), първият чернокож президент на ЮАР. Що се отнася до музикалната

култура, първото място безспорно принадлежи на Мириам Макеба (1932-2008) с нейния вечен хит „Малайка” и стотици песни за Африка.

Напълно съзнавам сложната задача на дисертантката да обхване, макар и тезисно във въвеждащата I Глава, историческата линия на изграждане на музикални представи у чернокожото население в страната (вж.с.12-14), при това без да навлиза подробно в разнопосочните социополитически аспекти на тази тема или в маркираните на с.30 и с.70 съвременни процеси на „постепенна африканизация”, т.е.отхвърляне на всичко колониално от времето на апартейда до 1994г. Постигайки тон на толерантност към различните расови и етнически групи, Р.Пашкевич успява да очертае необходимия исторически и културологичен контекст, върху който надгражда своя личен професионален опит в сферата на музикалното обучение. Той се разглежда в по-широкия изследователски аспект, „определящ спецификата на обучението в ЮАР като обществено-политическа среда, културни и образователни стратегии на държавата” (с.105). Единствено при такава конструкция на дисертационния текст ние сме в състояние да осмислим същността на представения метод и да оценим неговото иновативно значение в процеса на музикално обучение на студенти в Южна Африка. Наличието на 11 етноса и 11 официални езика (с.71); ритуалите на различните племена, които са „езически базирани изцяло на подземния свят и връзката с духовете на прадедите” (с.72), разкриват един различен свят, в който „чистотата на човешките чувства като приятелство и съпричастност са нехарактерни за културата и възпитанието на южноафриканците” (с.72). Това осезаемо влияе върху традиционното театрално изкуство, за което „страданието и смъртта” са основно емоционално преживяване (с.71).

Един от важните акценти в I глава е разделът, посветен на разпространената и днес, но необратимо остаряла и изчерпала своите ресурси музикално-педагогическа система Tonic sol-fa (с.20-28). Въведена през деветнадесети век в много британски колонии, вкл. и Южна Африка като инструмент на християнското богослужение и на британското културно влияние, тя залага единствено на подражателното пеене, отхвърля използването на нотопис, а музикалната визуализация е винаги в до мажор (с.23). Но въпреки че пренебрегва теоретичната подготовка на учениците, тази система „изцяло подчинява музикалното обучение в страната” (с.21-22). Така тя се превръща в консервативна норма, която препяства всеки друг метод, който залага на

теоретични знания, нотна грамотност и активна практическа дейност на обучаващите се. Именно такава цел е заложена в авторския иновативен метод, представен от Р.Пашкевич.

Създаденият и развит от нея тригодишен курс „Музика” има „многоаспектен и интердисциплинарен характер, създаващ предпоставки за систематизиране на музикално-практическата проблематиката в процеса на въвеждане в областта на Музикалния театър”(с.29). Той включва три основни взаимосвързани раздела - теория на музиката с практическо приложение, ансамблова и дуетна подготовка, които са обект на анализиране и проблематизиране във Втора и Трета глава на дисертационния текст.

Втора глава подробно запознава с учебния план и учебната програма в специалността Музикален театър по години и семестри. Тяхното конструиране е съобразено със студентския състав на възраст 18-19 години, при приема на който в ГУТ музикалната грамотност не е поставяна като изискване. Ето защо над 90 на сто от кандидатите нямат музикален опит и тепърва навлизат в тази сфера на изкуството (с.5). Това налага непознатият теоретичен материал, който обхваща основни теми от областта на музикалните елементи, да бъде разположен с различна интензивност във времето на обучение. През първата базисна година напълно логично акцентът е поставен върху теоретичните лекции, които се комбинират с трениране на музикалната памет, възпроизвеждане на преподадения материал и усвояване на основни танцови движения. По този начин теория и практика активно взаимодействат, като практическата активност е стимул и мотивация за работа. През втората и третата година се разширява спектърът на самостоятелната практическа дейност и форма на усвояване, за което съдейства включването на класически музикален инструмент. Началните умения за свирене на пиано изграждат у студентите активно комплексно мислене, координация и баланс, необходими за развитието им в жанра мюзикъл. Запознаването с метода солфеж през третата година (специализирано ниво) преодолява бариерата на слухово-подражателното пеене и чрез нотната грамотност подобрява вокалната подготовка. Освен това възпроизвеждането на песни с тонови имена „променя неимоверно звуковото възприятие и също допринася за разбирането и усвояването на теоретичната част по-бързо, по-ясно и успешно” (с.11-12).

Макар и повествователно изложен чрез хронологично изброяване на лекционни теми и репертоарни заглавия, материалът на Втора глава е необходима база за аналитичните коментари на програмите и методите на обучение в Трета глава. Все пак ми се струва, че докторантката би могла да преодолее наративната форма на представяне на застъпените в лекциите творби и да анализира тяхното съдържание от музикално-драматургична, музикално-естетическа и образно-емоционална гледна точка, което със сигурност присъства в практическата работа със студентите в програмата Музикален театър.

Основната Трета глава от дисертационния труд изследва проблематика, свързана с въведените заглавия на мюзикъли и откъси от тях в процеса на 3-годишното обучение. Тук ясно проличава авторският метод на подбор на репертоар. От една страна той „подпомага теоретичния компонент в курса” (с.76). В същото време откъсите от мюзикъли са добре обмислени и степенувани като сложност и така постепенно включват „всички нива на ангажираност на обучаемия” (с.104). Чудесно оформените графики в Трета глава дават ясна представа за намеренията на авторката и за нейните музикално-педагогически и музикално-методически подходи, които закономерно резултират в изготвените за програмата 9 учебни помагала. Съобразени с нуждите на ТУТ, те са и първите създадени за целта в ЮАР досега.

Убедителна реализация на приложения в практиката на ТУТ иновативен метод за преподаване на музика в музикално-театралната програма е постановката на първия в света Реге мюзикъл “King inna de Jungle” („Кралят на джунглата“) със създател Р.Пашкевич, в който всички разгледани дотук техники, подходи и стратегии отбелязват своя синтез и безспорен успех в подготовката на изпълнителите-студенти. Последната Четвърта глава представя авторската творба, свързана с живота на легендарния южноафрикански реге музикант Карлос Джейджей. История, религия, култура, идеология и политика се преплитат в съдържанието на пиесата. Но колкото и въздействащо да са изградени музикално-драматургичните образи на главните персонажи в либретото, каквито и внушения да създава словото, едва ли бихме могли адекватно да оценим иновативния музикално-педагогически метод на Р.Пашкевич единствено и само на базата на дисертационния текст. Това убедително постига визуалният формат. Приложеният към дисертацията DVD е неразделна част от научното изследване и комплексно потвърждение на резултативността на метода на обучение.

Подходящо образовани в музикално-теоретичен аспект, участващите в постановката студенти от ТУТ демонстрират качества на завършени изпълнители, които се представят като пълноценни певци, актьори и танцьори. Постигнато е онова хомогенно и балансирано художествено цяло, което е задължително за един съвременен музикален театър.

При разработката на своя иновативен метод за преподаване на музика Р.Пашкевич се опира върху целенасочено подбрана библиография, която пълноценно функционира в докторантския текст и свидетелства за познаване на основната проблематика. За жалост извън полезрението на авторката остават някои български научноизследователски постижения. През 2017г. бяха защитени два труда („Ролята на музикално-сценичните жанрове за формиране на интерес към музикалното изкуство при деца в начална училищна възраст” от Милена Томанова и „Изпълнителско изкуство за детски музикален театър” от Светлана Райчева), които в сходна педагогическа област прилагат сходни методи и похвати на обучение. Това потвърждава значимостта и перспективността на избраната от Р.Пашкевич проблематика независимо от географската и етническа среда.

Приложеният Автореферат напълно съответства на съдържанието на изследването. Посочените в него три публикации изчерпателно представят основната проблематика в труда. Единствената ми забележка е, че дисертантката би могла да представи свои текстове и на други научни форуми извън обсега на университета, в който е осъществена докторантурата.

На основание безспорните приноси качества на дисертационния труд **„Иновативен метод за преподаване на музика в музикално-театралната програма на Tshwane University of Technology – ЮАР”** убедено предлагам на уважаемото Специализирано научно жури да присъди на **Ростислава Викторовна Пашкевич** образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 8.3.

29.07. 2018 год.

Проф.д-р Емилия Коларова

София